

*Др Никола Д. Бодирога, ванредни професор
Универзитет у Београду
Правни факултет у Београду
bodiroga@ius.bg.ac.rs*

НЕКИ ПРОБЛЕМИ У ПРИМЕНИ ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ У СПОРОВИМА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Сажетак: Закон о парничном поступку представља оштри процедурални оквир за заштити субјективних грађанских права од повреде или угрожавања. Специфичности материјалноправних односа који дају повода вођењу парничног поступка условљавају постојање различитих процесних режима чија решења у већој или мањој мери одступају од оштри парничног поступка. Самим законом о парничном поступку, а све чеши и појединим материјалним законима, уређују се посебни парнични поступци чија се особеност огледа у непримена свих инстиција оштри парничног поступка или пак примени неких инстиција у суженом виду. Управо због тога, морају постојати јасни критеријуми на основу којих се може одредити који процесни режим ће се применити на суђење у конкретном спору. Само јасни критеријуми спречавају спранке да саме бирају процесни режим и тиме доводе у питање остваривање права на законити, једнаку и правичну заштити. У овом раду размаирамо недоумице у вези са применом правила парничног поступка која важе за спорове мале вредности. У том смислу, анализирамо решења важеће закона о парничном поступку која остварвају спорора за различита тумачења, а тиме угрожавају правну сигурност.

Кључне речи: парнични поступак, спорови мале вредности, поље примене, проблеми.

1. О ДЕФИНИЦИЈИ СПОРА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Важећи Закон о парничном поступку¹ знатно је проширио дефиницију спорова мале вредности. Ово проширење се може посматрати најпре из

---

¹ Закон о парничном поступку—ЗПП, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013—одлука УС, 74/2013—одлука УС, 55/2014.

угла имовинског цензуса који је знатно висок, узимајући у обзир економске прилике у земљи. Спорови мале вредности, у смислу одредаба ове главе, јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност од 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе (чл.468, ст. 1 ЗПП). Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ, који не прелази износ из става 1.овог члана (чл.468, ст. 3 ЗПП). У поступку у привредним споровима, спорови мале вредности су спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност од 30.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе (чл.487, ст. 1 ЗПП). Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1.овог члана (чл.487, ст. 2 ЗПП). Овако формулисане законске одредбе су постојале и у ранијим законима о парничном поступку, једино су износи били нижи.

По важећем законском режиму као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора коју је тужилац у тужби навео не прелази износ из става 1. овог члана (чл.468, ст. 4 ЗПП). На исти начин је формулисан и чл.487, ст. 3 ЗПП који се односи на поступке у привредним споровима. На овом месту је законодавац значајно одступио од ранијих законских решења. Наведена законска одредба је раније гласила битно другачије: „Као спорови мале вредности сматрали су се и спорови у којима тужбени захтев није новчани износ већ предаја покретне ствари, чија вредност, коју је тужилац у тужби навео не прелази износ од 100.000 динара.“² Ранији закони о парничном поступку, када је реч о тужбеним захтевима који не гласе на новац, дозвољавали су примену правила парничног поступка за спорове мале вредности, само када се ради о тужбеним захтевима који гласе на осуду на неновчану чинидбу (тј.процесна *facultas alternativa*) и на предају ствари. То је значило да су се по ранијим законима о парничном поступку правила која важе за спорове мале вредности могла примењивати само ако је тужбом био истакнут кондемпнаторни тужбени захтев. У случају да је тужбом био истакнут декларативни или конститутивни тужбени захтев, пра-

---

² Тако је гласио члан 467, став 3 Закона о парничном поступку из 2004.године, односно члан 458, став 3 Закона о парничном поступку из 1976.године, само је износ био различит.

вила парничног поступка која важе за спорове мале вредности се нису могла применити.³

Важећи ЗПП је омогућио примену одредаба ЗПП која важе за спорове мале вредности и на поступке који су покренути декларативним и конститутивним тужбама. Тужилац би могао да поднесе тужбу којом истиче захтев да суд утврди да је уговор ништав, да наведе вредност предмета спора мању од 3.000 евра, односно мању од 30.000 евра у привредним споровима и на тај начин да спор подведе под примену одредаба ЗПП које се односе на спорове мале вредности. На тај начин би тужилац у једном скраћеном поступку, у којем се битно одступа од општих института ЗПП исходовао правноснажну пресуду којом се утврђује да је уговор апсолутно ништав, да би потом из истог чињеничног основа, у новом поступку, истицао и друге тужбене захтеве, при чему се питање апсолутне ништавости уговора не би могло доводити у питање, јер је већ правноснажно решено у спору мале вредности. Првостепени суд има овлашћење да, у наведеним ситуацијама, на припремном рочишту, а ако припремно рочиште није одржано онда на главној расправи, пре почетка расправљања о главној ствари, брзо и на погодан начин провери тачност означене вредности и утврди вредност предмета спора (чл.33, ст.3 ЗПП), али се оваква могућност у пракси не користи толико често.

Овај проблем је уочила и судска пракса. На саветовању судија привредних судова се поставило следеће питање: „Да ли се спором мале вредности ако вредност предмета спора у привредном спору не прелази 30.000 евра у динарској противвредности по курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, а имајући у виду одредбу чл. 468, ст. 4 ЗПП сматрају и спорови за: утврђење ништавости (пуноважности) уговора; утврђење да је уговор раскинут; поништај уговора или изрицање његовог раскида због промењених околности; проглашење извршења недопуштеним; утврђење повреде права интелектуалне својине са захтевима за забрану даље повреде и уништење производа којима је повреда извршена?

На саветовању је усвојен следећи одговор:

„Одредбом чл.487 ЗПП регулисано је да се у поступку о привредним споровима, споровима мале вредности сматрају спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност од 30.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе. Као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими

³ Вид. Боривој Познић, *Коментар Закона о парничном поступку*, Београд 2009, 1071.

одређени новчани износ који не прелази износ из ст.1 овог члана.⁴ Као спорови мале вредности сматрају се спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора који је тужилац навео у тужби не прелази износ из ст. 1 овог члана. Одредбом чл.468, ст. 4 ЗПП предвиђено је да се као спорови мале вредности сматрају и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора који је тужилац навео у тужби не прелази износ из ст.1 овог члана. Одредбом чл.469 ЗПП, предвиђено је да се не сматрају споровима мале вредности у смислу одредаба ове главе закона, спорови о непокретности, спорови из радних односа и спорови због сметања државине. Из горе наведених одредби произилази да се спорови на које се питање односи не би сматрали споровима мале вредности само у ситуацији ако је предмет уговора, на који се захтев односи, непокретност, или ако се тражи проглашење извршења недопуштеним на непокретности, односно ако се захтеви односе на уговор о раду. Конкретно, спорови за утврђење ништавости уговора, утврђење раскида уговора, поништај уговора, или изрицање његовог раскида због промењених околности који за предмет имају непокретност не могу се сматрати споровима мале вредности ни у ситуацији кад је као вредност спора означен износ који не прелази 30.000 евра у динарској противвредности. Спор за утврђење повреде права интелектуалне својине са захтевом за забрану даље повреде и уништење производа којим је повреда извршена и других повреда није обухваћен одредбом чл.469 ЗПП.⁵

2. СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ СУДА И СПОРОВИ МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

У ставу који је заузео, Привредни апелациони суд је потврдио да по важећем ЗПП и поступци који су покренути конститутивним и декларативним тужбама се могу подвести под спорове мале вредности ако вредност предмета спора коју је тужилац навео у тужби не прелази износ од 30000 евра у привредним споровима. Једино ограничење које постоји јесте да се не сме радити о споровима о непокретностима, споровима из радних односа и споровима због сметања државине. Уколико је тужбом тужилац тражио да се утврди ништавост уговора који има за предмет непокретност, без обзира на вредност предмета спора коју је навео у тужби тај спор не

---

⁴ Више о овом проблему вид. Ранко Кеча, „О алтернативном, факултативном овлашћењу туженог у српском парничном поступку“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду (Зборник ПФНС)*, 4/2014, 35–57

⁵ Вид. Привредни апелациони суд, *Двадесетдруго саветовање судија привредних судова Републике Србије, Радни материјал*, Београд 2014, 38-39.

може бити сматран спором мале вредности. Ако је тужилац тужбом тражио поништај уговора из радног односа, опет без обзира на вредност предмета спора коју је тужилац навео у тужби, тај спор не може бити сматран спором мале вредности. Основ за овакво резонување Привредни апелациони суд је нашао у одредби чл.469 ЗПП према којој се не сматрају споровима мале вредности спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине. Члан 469 ЗПП се тако намеће као ограничење права тужиоца да манипулацијом у погледу вредности предмета спора „купи“ примену правила поступка за спорове мале вредности.

Када је реч о одређивању подручја примене правила парничног поступка за спорове мале вредности постоји још једна законска одредба која се често заборавља. У складу са чл.471 ЗПП поступак о споровима мале вредности се спроводи пред нижим судовима првог степена, ако овим законом није другачије прописано. Још од увођења посебних правила парничног поступка за спорове мале вредности оваква законска одредба постоји, а њена садржина није привукла значајнију пажњу. Тако се тврдило да имајући у виду концентрацију првостепеног поступка пред општинским, односно привредним судовима, оваква одредба нема неки претерани значај.⁶ Према другом становишту, ова одредба је сасвим јасна: у првостепеним поступцима који су у надлежности виших судова првог степена, правила парничног поступка која важе за спорове мале вредности се не могу применити.⁷ Када су уведена посебна правила парничног поступка за спорове мале вредности ова одредба није могла да нађе своју примену јер она одговора уређењу у коме је стварна надлежност за вођење првостепеног парничног поступка била подељена, што раније није био случај.⁸

Данас се питање примене чл.471 ЗПП поставља на сасвим другачији начин. У првостепеном парничном поступку када је реч о судовима опште надлежности могу да суде основни и виши судови. Закон о уређењу судова⁹ успоставља претпоставку стварне надлежности у првостепеном поступку у корист основних судова. Основни суд у првом степену суди у грађанскоправним споровима ако за поједине од њих није надлежан други суд и води извршне и ванпарничне поступке за које није надлежан неки други суд (чл.22, ст. 2 ЗУрС). Основни суд у првом степену суди у стамбеним споровима; споровима поводом заснивања, постојања и престанка

⁶ Вид. Сениша Трива, Велимир Бјелајец, Михајло Дика, *Грађанско парнично процесно право*, Загреб 1986, 671.

⁷ Вид. Милка Јанковић, Живота Јанковић, Хранислав Карамарковић, Драгољуб Петровић, *Коментар Закона о парничном процесу*, Београд 1977, 540.

⁸ Вид. Б. Познић, 1074.

⁹ Закон о уређењу судова–ЗУрС, *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011-др.закон, 78/2011-др.закон, 101/2011, 101/2013.

радног односа; о правима, обавезама и одговорностима из радног односа; о накнади штете коју запослени претрпи на раду или у вези са радом; споровима поводом задовољавања стамбених потреба на основу рада (чл.22, ст 3 ЗУрС).

Виши суд у првом степену суди у грађанскоправним споровима кад вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије; у споровима о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких поризвода и оплемењивача биљних сорти ако није надлежан други суд; у споровима о оспоравању или утврђивању очинства и материнства; у споровима за заштиту од дискриминације и злостављања на раду; у споровима о објављивању исправке информације и одговора на информацију због повреде забране говора мржње, заштите права на приватни живот, односно права на лични запис, пропуштања објављивања информације и накнаде штете у вези са објављивањем информације (чл.23, ст.1, т. 7 ЗУрС). Виши суд у другом степену одлучује и о жалбама на пресуде у споровима мале вредности (чл.23, ст. 2, т.3 ЗУрС).

Разграничење стварне надлежности између основних и виших судова у првостепеном парничном поступку је најпре извршено узимајући у обзир вредност предмета спора: виши суд у првом степену суди имовинскоправне спорове где вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије. Други критеријум јесте врста спора, јер су у чл.23, ст. 1, т.7 ЗУрС наведени спорови које у првом степену без обзира на вредност предмета спора суди виши суд.

Имајући у виду да је стварна надлежност у првостепеном парничном поступку подељена између основних и виших судова, поставља се питање примене чл.471 ЗПП у том контексту. С једне стране, основни критеријум за примену правила парничног поступка за спорове мале вредности јесте вредност предмета спора у складу са чл. 468 ЗПП. С друге стране, поставља се питање примене чл.471 ЗПП, данас када постоји значајан број спорова које у првостепеном поступку суди виши суд.

Узмимо за пример тужбу ради заштите од дискриминације. Парнични поступак у којем се остварује заштита од дискриминације је делом регулисан Законом о забрани дискриминације¹⁰, а ако у овом закону нису прописане посебне одредбе примењује се ЗПП. Свако ко сматра да је повређен дискриминаторним поступањем има право да поднесе тужбу (чл. 40, ст.1 ЗЗД). Тужбом из чл. 41, ст.1 овог закона може се тражити: 1) забрана извршења радње од које прети дискриминација, забрана даљег вр-

---

¹⁰ Закон о забрани дискриминације–ЗЗД, *Службени гласник РС*, бр. 22/2009.

шења радње дискриминације, односно забрана понављања радње дискриминације; 2) утврђење да је тужени дискриминаторски поступао према тужиоцу или другоме; 3) извршење радње ради уклањања последица дискриминаторског поступања; 4) накнада материјалне и нематеријалне штете; 5) објављивање пресуде донете поводом неке од тужби из т. 1-4. овог члана (чл. 43 ЗЗД). Тужилац може у својој тужби да постави тужбени захтев ради накнаде нематеријалне штете у износу од 100.000 динара. У питању је новчано потраживање које не прелази износ од 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, па би применом чл.468, ст. 1 ЗПП то био спор мале вредности. Међутим, како се ради о спору који ће у првом степену да суди виши суд (чл.23, ст.1, т. 7 ЗУрС), ако би се применио чл. 471 ЗПП, онда не би било места примени одредаба ЗПП којима се уређује поступак у споровима мале вредности. Тужилац је могао тужбом да тражи утврђење да је тужени према њему поступао дискриминаторски и да у тужби наведе вредност предмета спора 50.000 динара. Тада би, применом чл. 468, ст. 3 ЗПП, пошто се ради о спору у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора који је тужилац навео не прелази износ од 3.000 евра, то био спор мале вредности. Међутим, како се ради о спору за чије суђење у првом степену је надлежан виши суд, онда по чл. 471 ЗПП не би могле да се примене одредбе ЗПП које важе за поступке у споровима мале вредности.

Виши суд у првом степену суди спорове о ауторским и сродним правима. И у овим споровима се примењују посебне процесне одредбе које садржи Закон о ауторским и сродним правима.¹¹ Носилац ауторског права, интерпретатор, произвођач фонограма, произвођач видеограма, произвођач емисије, произвођач базе података и стицалац искључивих овлашћења на ауторска и сродна права може тужбом да захтева нарочито: 1) утврђење повреде права; 2) престанак повреде права; 3) уништење или преиначење предмета којима је извршена повреда права, укључујући и примерке предмета заштите, њихове амбалаже, матрице, негативе и слично; 4) уништење или преиначење алата и опреме уз помоћ којих су произведени предмети којима је извршена повреда права, ако је то неопходно за заштиту права; 5) накнаду имовинске штете; 6) објављивање пресуде о трошку туженог (чл.205, ст. 1 ЗАСП). Када би аутор тражио накнаду имовинске штете у износу од 100.000 динара, према критеријуму усвојеном у чл.468, ст.1 ЗПП то би био спор мале вредности, али како је за суђење стварно надлежан виши суд, то се по чл.471. ЗПП не би радило о спору мале вредности.

¹¹ Закон о ауторским и сродним правима – ЗАСП, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012.

Наведени примери су само илустрација могућих проблема који настају услед сукобљавања критеријума дефинисаног у чл. 468 ЗПП и правила из чл. 471 ЗПП. Да би се на поступак расправљања и одлучивања у одређеном спору могла применити правила која важе за спорове мале вредности потребно је да буде задовољен услов у погледу вредности предмета спора. Та вредност не сме да буде преко 3.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије. Могуће су промене у току самог поступка. Ако тужилац преиначи тужбу тако да вредност предмета спора прелази динарску противвредност 3.000 по средњем курсу Народне банке Србије, поступак ће да се доврши у складу са одредбама овог закона о општем парничном поступку (чл.476, ст.1 ЗПП). Ако тужилац до закључења главне расправе која се води у складу са одредбама овог закона о општем парничном поступку смањи тужбени захтев тако да више не прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије, даљи поступак спровешће се у складу са одредбама овог закона о поступку о споровима мале вредности (чл.476, ст.2 ЗПП).

Из наведених одредби је јасно да је вредност предмета спора параметар од кога зависи да ли ће се примењивати општи парнични поступак или поступак који важи за спорове мале вредности. Промена вредности предмета спора може у складу са чл. 476 ЗПП да доведе до промене процесног режима. Као допунски критеријум служи законска одредба по којој се не сматрају споровима мале вредности, у смислу одредаба овог закона, спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине (чл. 469 ЗПП).

Да би неки спор могао бити сматран спором мале вредности потребно је да је у границама новчаног лимита за ове спорове и да се не ради о неком од спорова наведених у чл. 469 ЗПП. Поставља се питање да ли стварна надлежност суда пред којим се води поступак може бити критеријум којим се дерогира критеријум вредности предмета спора. Законска одредба према којој се поступак у споровима мале вредности спроводи пред нижим судовима првог степена настала је у време када је првостепени парнични поступак иначе био концентрисан у општинским судовима. Данас постоји значајан број спорова које у првом степену суди виши суд. Ако се чл. 471 ЗПП данас примени, то би значило да ниједан од спорова које суди виши суд као првостепени суд не може бити спор мале вредности, без обзира на вредност предмета спора. Спор по тужби ради накнаде штете због повреде у саобраћајној незгоди, при чему се тражи износ од 100.000 динара би био спор мале вредности, јер осим што је износ мањи од 3.000 евра, за суђење у првом степену ће бити стварно надлежан основни суд. Спор по тужби ради накнаде штете због повреде ауторског права, иако се тражи из-

нос од 100.000 динара, не би могао да буде спор мале вредности, зато што је за суђење у првом степену стварно надлежан виши суд.

Анализом наведених законских одредби не може се закључити да је законодавац хтео да примену правила поступка за спорове мале вредности учини зависним од стварне надлежности суда пред којим се води поступак. У чл. 468 ЗПП наведено је шта се сматра спором мале вредности, а у чл. 469 ЗПП је прописано који се спорови никада не могу сматрати споровима мале вредности, а ту нису наведени спорови за чије суђење је у првом степену надлежан виши суд. Ако је намера била да се пред вишим судовима никада не могу применити правила која важе за спорове мале вредности, онда је редакција законских норми морала да буде другачија. Требало је изричито рећи да се правила за спорове мале вредности, под условом да је вредност предмета спора мања од 3.000 евра могу примењивати само пред основним судовима и то учинити у законској одредби која дефинише спорове мале вредности. Као пример може да послужи законска одредба којом је одређен домен примене правила парничног поступка у привредним споровима. Тако се одредбе ЗПП које уређују поступак у привредним споровима примењују у свим споровима у којима суде привредни судови у складу са законом којим се уређује стварна надлежност судова (привредни спор), ако за поједине спорове није прописана друга врста поступка (чл.480 ЗПП). На тај начин је примена правила парничног поступка која важе за привредне спорове учињена зависним једино од стварне надлежности суда пред којим се води поступак.

У споровима мале вредности то није учињено на изричит и јасан начин. Формулација по којој се парнични поступак о споровима мале вредности спроводи пред нижим судовима првог степена (чл.471 ЗПП), допушта постојање изузетака, али те изузетке мора да прописује ЗПП, тј. виши суд може примењивати правила за спорове мале вредности, ако то допушта ЗПП. Тужилац је поднео тужбу ради дуга, при чему је вредност предмета спора 42.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије. У складу са одредбом чл.23, ст.1, т.7 ЗУрС тај поступак се у првом степену води пред вишим судом, јер вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије. У току првостепеног поступка тужилац смањи тужбени захтев на 2.000 евра, тј. повуче тужбу (чл.200, ст. 4 ЗПП) у делу тужбеног захтева у износу од 40.000 евра. Вредност предмета спора након повлачења тужбе је мања од 3.000 евра, па пошто је тужилац смањио тужбени захтев на износ мањи од 3.000 евра, даљи поступак би морао да се спроведе по одредбама ЗПП које уређују поступак у споровима мале вредности (чл.476, ст.2 ЗПП). При томе, виши суд би задржао стварну надлежност, јер ако се у току поступка промене околности на којима је заснована надлежност суда или ако тужилац смањи тужбени захтев (а то је овде у питању), суд који је био

надлежан у време подношења тужбе остаје и даље надлежан и ако би услед ових промена био надлежан други суд исте врсте (управо у овом примеру би услед смањивања тужбеног захтева био уместо вишег суда стварно надлежан био основни суд, дакле други суд исте врсте). Ово јасно произилази из чл.15, ст.2 ЗПП. То би значило да само када суди имовинскоправне спорове где вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије, виши суд може доћи у ситуацију да примењује правила за спорове мале вредности, под условом да тужилац толико смањи свој захтев, да његова висина буде испод законом прописаног лимита за спорове мале вредности.¹² У другим споровима које у првом степену суди виши суд, примена овог правила не би дошла у обзир, јер се у тим другим споровима стварна надлежност вишег суда не заснива на вредности предмета спора, већ на врсти спора (колики год да је износ накнаде штете који се потражује због повреде ауторског права, правила за спорове мале вредности се не могу применити пред вишим судом јер његова стварна надлежност у том случају не зависи од вредности предмета спора).

Из тога следи да виши суд у споровима мале вредности може бити и првостепени суд (чл. 471 и 476 ЗПП у вези са чл.15, ст.2 ЗПП), али и другостепени суд, при чему другостепена надлежност се заснива на одредби чл.23, ст.2, т.3 ЗУрС. Када је реч одређивању поља примене правила парничног поступка за спорове мале вредности сукобљавање критеријума вредности предмета спора (прописан одредбама ЗПП) и критеријума стварне надлежности суда (такође прописан одредбама ЗПП) ствара правну несигурност. Та несигурност се мора отклонити иначе ће имати за последицу неуједначену судску праксу, а тиме и повреду права на правично суђење. Да ли ће се применити одредбе општег парничног поступка или парничног поступка који важи за спорове мале вредности битно утиче на гаранције законитог и правилног одлучивања.

3. СПЕЦИФИЧНОСТИ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА У СПОРОВИМА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Парнични поступак који се примењује у споровима мале вредности показује значајна одступања у односу на институте општег парничног поступка. Та одступања чине овај поступак бржим, али се том брзином не би смела довести и питање законитост и правилност одлучивања, односно право странака на закониту, једнаку и правичну заштиту својих права (чл. 2, ст.1 ЗПП).

---

¹² Б.Познић, 1077.

Ако у одредбама ове главе није другачије прописано, у поступку о споровима мале вредности сходно се примењују остале одредбе овог закона (чл.467, ст. 1 ЗПП). Што је више одредаба којима је другачије прописано, то опрез у примени закона мора бити већи, у циљу поштовања права на правично суђење.

У поступку о споровима мале вредности не доставља се тужба туженом на одговор (чл.472, ст 1 ЗПП). Уз позив за главну расправу туженом ће се доставити тужба (чл.472, ст.2 ЗПП). У овим парницама не одржава се припремно рочиште (чл.472, ст.3 ЗПП).

Посебно је уређена садржина позива за главну расправу. У позиву за главну расправу навешће се, поред осталог, да ће се сматрати да је тужилац повукао тужбу ако не дође на рочиште за главну расправу, да ће суд, ако тужени изостане са рочишта за главну расправу, да донесе пресуду због изостанка под условима из чл. 351 ЗПП. Суд ће такође упозорити странке да у овом поступку треба да све чињенице и доказе изнесу до закључења првог рочишта за главну расправу, да у жалби против пресуде не могу да се износе нове чињенице и предлажу нови докази, као и да одлука може да се побиија само због битне повреде одредаба парничног поступка из чл.374, ст.2 ЗПП и због погрешне примене материјалног права (чл.473, ст. 2 ЗПП). Овако уређена садржина позива за главну расправу је у функцији поучавања странака у погледу специфичности која се примењују у овом поступку.

У парничном поступку у споровима мале вредности примењују се и посебна правила о садржини записника о главној расправи. Поред података из чл.116, ст.1 овог закона, записник о главној расправи садржи: 1) изјаве странака које су од битног значаја, а нарочито оне којима се у целисти или делимично, признаје тужбени захтев, преиначава или повлачи тужба, или одриче од жалбе; 2) битну садржину изведених доказа; 3) одлуке против којих је дозвољена жалба и које су објављене на главној расправи; 4) да ли су странке биле присутне објављивању пресуде и ако јесу, да ли су поучене под којим условима могу да изјаве жалбу (чл.474 ЗПП).

Ако тужилац не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, сматраће се да је повукао тужбу (чл.475, ст.1 ЗПП). Ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да донесе пресуду због изостанка (чл.351 ЗПП). Овде је било неопходно упутити на чл.351 ЗПП, јер би се без упућивања могао извући закључак како је за доношење ове врсте пресуде довољно да само тужени изостане са рочишта за главну расправу, без обзира на то да ли су испуњени други услови прописани законом.

У прилог томе наводимо и ставове судске праксе: „Чланом 475 ЗПП прописано је да уколико су испуњени услови за доношење пресуде због

изостанка, односно уколико је тужени изостао са рочишта за главну расправу на које је уредно позван, суд може донети ову пресуду којом може усвојити тужбени захтев уколико чињенице на којима се тужбени захтев заснива нису у супротности са доказима које је тужилац поднео или са општепознатим чињеницама, као и ако се ради о захтеву којим странке могу слободно располагати. Из наведеног произилази да је за доношење пресуде због изостанка којом се усваја тужбени захтев процесни услов да тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, али и да тужбени захтев произилази из чињеница које су наведене у тужби, а да достављени докази нису у супротности са њима, као и на са општепознатим чињеницама и да се не ради о захтевима којима странке не могу слободно располагати. Како је, према стању у списима, предмет тужбеног захтева исплата дуга и како га је тужени оспорио и указао на недостатак активне легитимације тужиоца, који наводи приликом доношења побијане пресуде, нису били предмет оцене првостепеног суда, то по оцени Вишег суда, у конкретном случају нису испуњени услови за доношење пресуде због изостанка. Ово стога што, сходно одредбама Закона о парничном поступку, суд пресуду због изостанка доноси оценом свих навода странака и доказа достављених у дотадашњем току поступка, ценећи притом да ли су чињенице на којима се тужбени захтев заснива у супротности са доказима које је тужилац поднео или са општепознатим чињеницама, али ценећи и наводе туженог изнете у току поступка до доношења пресуде због изостанка, у складу са расправним начелом, као општим принципом парничног поступка и законском обавезом оцене свих доказа, и то како појединачно, тако и свих заједно, јер само на такав начин суд може пружити странкама једнаку и правичну заштиту права у смислу чл.2 ЗПП.¹³

„Из садржине цитиране нормe произилази да је пресуда због изостанка процесна одлука којом се санкционише изостанак туженог са припремног или првог рочишта за главну расправу под предвиђеним условима. Како се ради о посебној врсти пресуде, приликом испуњености услова за доношење ов одлуке суд није дужан да спроводи доказни поступак, него ће на припремном рочишту или првом рочишту за главну расправу само констатовати постојање услова из наведене нормe. Наиме, сврха пресуде због изостанка је да пасивни став туженог у пропуштању рочишта за предузимање процесних радњи не треба да успорава ток поступка доказивањем чињеница на којима се тужбени захтев заснива, већ закон у оваквој процесној ситуацији налажу суду да у подлогу своје одлуке узме само наводе присутне странке. С тим у вези, суд не изводи доказивање чињеничних на-

---

¹³ Решење Вишег суда у Београду, Гж бр. 11119/13 и пресуда због изостанка Првог основног суда у Београду П бр. 7954/10, Билтен Вишег суда у Београду 84/2014, 80-81.

вода тужбе него на исте, како их је изложио тужилац, примењује материјално право примењујући услове из чл.351 ЗПП и може усвојити тужбени захтев само ако из чињеница наведених у тужби произилази да је тужбени захтев материјалноправно основан. Посебне недоумице када је у питању доношење пресуде због изостанка уноси одредба чл.475, ст.2 ЗПП, јер је нејасно да ли је у спору мале вредности једини услов за доношење пресуде због изостанка да тужени који је уредно позван не дође на расправу или је потребно да буду испуњени и остали услови из чл.351 ЗПП. Обзиром да наведена норма садржи упут на одредбу чл.351 ЗПП, следи да су услови за њено доношење једнаки како у општем тако и у спору мале вредности.¹⁴

Посебне одредбе постоје и када је реч о објављивању пресуде. Пресуда у поступку о споровима мале вредности објављује се одмах по закључењу главне расправе (чл.477, ст.1 ЗПП). Приликом објављивања пресуде суд ће укратко да је образложи и поучи странку о условима под којима може да изјави жалбу (чл.477, ст.2 ЗПП). Писано израђена пресуда у образложењу садржи утврђено чињенично стање, извођење доказа на основу којих је оно утврђено и прописе на којима је суд засновао пресуду (чл.477, ст. 3 ЗПП).

Право на изјављивање посебне жалбе против решења је значајно редуковано. У поступку о споровима мале вредности дозвољена је посебна жалба само против решења којим се окончава поступак (чл.478, ст.1 ЗПП). Остала решења против којих је по овом закону дозвољена посебна жалба могу се побијати само жалбом против одлуке којом се поступак окончава (чл.478, ст. 2 ЗПП). Решења из ст. 2 овог члана не достављају се странкама, већ се објављују на рочишту и уносе у писани састав одлуке (чл.478, ст. 3 ЗПП).

Снажном ограничењу је подвргнуто и право на изјављивање жалбе против одлуке којом се првостепени поступак окончава. Пресуда или решење којим се окончава парница у поступку о споровима мале вредности може да се побија само због битне повреде парничног поступка из чл.374, ст.2 овог закона и због погрешне примене материјалног права (чл.479, ст.2 ЗПП). Другим речима, погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање као жалбени разлог не постоји. Чињенично стање како га је утврдио првостепени суд се не може изменити. Овакво решење се критикује као супротно Уставу (чл. 32, ст. 1 у вези са чл. 36, ст.2), јер се тако онемогућава, односно драстично сужава, контрола законитости и правилности првостепене одлуке у жалбеном поступку, а тиме и остваривање права на правни лек.¹⁵

¹⁴ Вид. Привредни апелациони суд, *Двадесетипрво савештовање судија привредних судова Републике Србије, Радни материјал*, Београд 2013, 28-29.

¹⁵ Вид. Марко Кнежевић, „О жалби против пресуде у поступку у спору мале вредности“, *Зборник радова ПФНС*, 4/2012, 385-402.

Поводом жалбе у поступку о споровима мале вредности не примењују се одредбе чл.392 овог закона (чл.479, ст.2). Тим чланом чија је примена искључена дато је овлашћење другостепеном суду да укине пресуду првостепеног суда и предмет врати том суду на поновно суђење ако сматра да због нових чињеница и нових доказа (чл.372) ради правилног утврђивања чињеничног стања треба да се одржи нова главна расправа пред првостепеним судом (чл.392, ст.1). Другостепени суд у поступку у споровима мале вредности не би имао овлашћење да решењем укине првостепену пресуду и врати предмет првостепеном суду на поновно суђење и ако је због погрешне примене материјалног права чињенично стање било непотпуно утврђено, као и ако је то законом прописано (чл.392, ст.2 ЗПП).

Рокови за предузимање појединих парничних радњи су скраћени у односу на општи парнични поступак. Против првостепене пресуде, односно решења из става 1.овог члана странке могу да изјаве жалбу у року од осам дана (чл.479, ст.3 ЗПП). Рок за жалбу рачуна се од дана објављивања пресуде, односно решења, а ако је пресуда, односно решење достављено странци, рок се рачуна од дана достављања (чл.479, ст.4 ЗПП). У поступку о споровима мале вредности, рок из чл.345, ст.2, чл.356,ст.1 и чл.380, ст.1 овог закона је осам дана (чл.479, ст.5 ЗПП).

У погледу права на изјављивање ванредних правних лекова, законодавац се бавио само правом на изјављивање ревизије. Против одлуке другостепеног суда није дозвољена ревизија (чл.479, ст.6 ЗПП).

4. ПОГРЕШАН ИЗБОР ПРОЦЕСНОГ РЕЖИМА КАО БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА

Видели смо да постоје важне разлике између процесних одредаба које уређују општи парнични поступак и оних којима се уређује поступак у споровима мале вредности. Те разлике имају за последицу да се у спору мале вредности првенствено ограничавају права парничних странака како би поступак добио на брзини. Када се узме у обзир за наше економске прилике висок цензус од 3.000 евра, јасно је да би применом тог критеријума значајан део спорова био решаван по правилима која важе за спорове мале вредности. С друге стране, намеће се и дилема поводом одредбе чл.471 ЗПП по којој се парнични поступак у споровима мале вредности спроводи пред нижим судовима првог степена, тј.пред основним судовима, ако одредбама ЗПП није другачије одређено.

Сукобљавање ова два критеријума: вредносног (чл.468 ЗПП) и оног који примену правила поступка у споровима мале вредности везује за стварну надлежност суда (чл.471 ЗПП), може изазвати проблеме. Странка-

ма су већа права гарантована у општем парничном поступку, при чему првенствено мислимо на могућност изјављивања жалбе због погрешног или непотпуно утврђеног чињеничног стања—овлашћење које им је ускраћено у споровима мале вредности. Зато се поставља питање избора погрешног процесног режима од стране првостепеног суда, нпр. ако је водио поступак по правилима за спорове мале вредности, а требало је да примени одредбе општег парничног поступка.

Оваква грешка првостепеног суда није одредбама ЗПП прописана као апсолутно битна повреда парничног поступка (чл.374, ст.2 ЗПП), па стога може бити третирана само као релативно битна повреда (чл.374, ст.1 ЗПП). Имамо у виду и одредбу чл. 479, ст.1 ЗПП према којој се пресуда или решење којим се окончава парница у поступку о споровима мале вредности може побијати само због битне повреде одредаба парничног поступка из чл.374, ст.2 ЗПП и погрешне примене материјалног права. Додуше, другостепени суд није везан квалификацијом неког спора као спора мале вредности коју је учинио првостепени суд, али ипак сматрамо да би погрешан избор процесног режима извршен од стране првостепеног суда требало да буде нормиран као апсолутно битна повреда парничног поступка.

Анализом оваквог пропуста првостепеног суда бавио се у својим одлукама Уставни суд. „Оцењујући околности конкретног случаја, Уставни суд је пошао од одредбе члана 467. став 1. Закона о парничном поступку из 2004. године, који се примењивао на предметну парницу у тренутку подношења тужбе, којом је било прописано да спорови мале вредности јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу који не прелази износ од 100.000 динара, те новелиране одредбе истог члана из децембра 2009. године, којом је предвиђено да се оваквим споровима сматрају они у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу који не прелази динарску противвредност 3000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе. Како је у конкретном случају висина тужбеног захтева који је био постављен 2. јуна 2006. године била одређена на износ од 320.000,00 динара (који је прелазио износ од 3000 евра, имајући у виду да је на дан подношења тужбе један евро вредео 86,99 динара по средњем курсу НБС), што је чинило и вредност предмета спора, то парница ни по ранијем ни по важећем Закону о парничном поступку није спадала у спорове мале вредности, већ спорове који треба да се воде по општим правилима парничног поступка. Имајући у виду наведено, Уставни суд је нашао да су, најпре Апелациони суд у Крагујевцу када је уступио списе жалбеном суду нижег степена, а затим и Виши суд у Крагујевцу који је одлучио о жалби подносиоца уставне жалбе, предметну парницу без процесноправног основа преобратили из парнице која се водила по општим правилима парничног поступка у спор мале вредности,

чиме су подносиоцу ускратили право да првостепена пресуда по жалби буде испитана и са аспекта правилности и потпуности утврђеног чињеничног стања, а што чини један од законских основа за изјављивање жалбе у општем парничном поступку. Сагласно изнетом, те одредби члана 17. став 1. Закона о парничном поступку, којом је прописано да суд у току целог поступка по службеној дужности пази на своју стварну надлежност, Уставни суд је утврдио да је Виши суд у Крагујевцу, поступајући као жалбени суд у конкретном случају, оспорену пресуду донео ван оквира своје законом утврђене надлежности, чиме је на штету подносиоца грубо повредио одредбе процесног закона. Полазећи од тога да један од елемената права на правично суђење чини и право да о правима и обавезама учесника у поступку одлучи на закону заснован и за то надлежан суд, Уставни суд је утврдио да је оспореном пресудом Вишег суда у Крагујевцу Гж. 1589/10 од 28. новембра 2011. године повређено право подносиоца на правично суђење из члана 32. став 1. Устава.¹⁶

Из образложења одлуке Уставног суда јасно се може закључити како је погрешна примена одредаба ЗПП које важе за спорове мале вредности, уместо примене општег парничног поступка заправо повреда права на правично суђење (чл.32, ст.1 Устава). Тиме је неспорно дат путоказ законодавцу да ову повреду пропише као апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка.

5. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Начин на који је дефинисано поље примене одредаба ЗПП за спорове мале вредности оставља простора за различита тумачења. Приметна је била намера законодавца да што више спорова подведе под примену правила која важе за багателне спорове и на тај начин посредно постигне ефекат убрзања парничног поступка. Због тога, поред високог цензуса од 3.000 евра, први пут се суочавамо са ситуацијом да се правила која важе за спорове мале вредности могу применити и на поступке који су покренути декларативним и преображајним тужбама. С друге стране, једна одавно постојећа законска одредба по којој се поступак у спору мале вредности може спроводити само пред нижим судовима првог степена (у систему данашње судске организације, то значи пред основним судовима) добија сасвим нову конотацију. Њена доследна примена би значила да ниједан од оних спорова које сходно одредбама ЗУрС у првом степену суди виши суд не може бити спор мале вредности.

---

¹⁶ Одлука Уставног суда Уж-472/2012 од 19.02.2015.године, <http://www.ustavni.sud.rs/page/jurisprudence/35/>, 24. август 2015.године

Супротстављеност одредбе чл.468 ЗПП (цензус од 3.000 евра као критеријум) и чл.471 ЗПП (стварна надлежност суда као критеријум) мора да буде разрешена у интересу правне сигурности. Докле год постоји недоумица у погледу тога да ли ће се примењивати правила општег парничног поступка или правила за спорове мале вредности, право странака на закониту, једнаку и правичну заштиту неће бити гарантовано. Грешке су наравно могуће, али мора постојати начин за њихово исправљање у границама парничног поступка–системом одговарајућих правних лекова. То још увек није случај. У прилог томе говори одлука Уставног суда, чије смо образложење цитирали. Тако је Уставни суд морао да поништи судску одлуку која је донета применом погрешног процесног режима–примењене су одредбе ЗПП које важе за спорове мале вредности уместо одредаба општег парничног поступка. Стога законодавцу предстоји најпре да разреши дилему у погледу подручја примене правила за спорове мале вредности узимајући у обзир чл.468 и чл.471 ЗПП у контексту једне сасвим нове судске организације и распореда стварне надлежности између основног и вишег суда. Потом би законодавац морао да грешку суда која се састоји у томе што је применио један процесни режим (правила за спорове мале вредности), а требало је други (правила општег парничног поступка), предвиди као апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка.

*Nikola D. Bodiřoga, Ph.D., Associate Professor
University of Belgrade
Faculty of Law Belgrade*

Some Problems Concerning the Application of Special Procedural Rules for Small Claims Litigations

Abstract: *The Serbian 2011 Civil Procedure Code has widened the scope of small claims litigations substantially. According to the Article 468 all monetary claims not exceeding the amount of 3.000 euros shall be treated as small claims. This also applies to the lawsuits where claim is not money but the plaintiff stated that he/she would accept to be paid an amount of money not exceeding the amount of 3.000 euros. Finally, small claims shall also include lawsuits where claim is not money but the value of claim stated by the plaintiff doesn't exceed the amount of 3.000 euros. This means that proceedings started by declaratory or constitutive lawsuits can also be treated as small claims under the Article 468 Civil Procedure Code. In this way the legislator tried to expand the application of small claims provisions to more disputes that would now have to be resolved in summary proceedings. However, the Article 471 of Civil Procedure Code has to be taken into account as well. According to the provision of Article 471 small claims litigations shall be conducted only before lower (basic) courts. This rule would mean that no claim that falls into jurisdiction of higher court can be treated as small claim, regardless of the claim value. The collision between the value criteria and the criteria of subject matter jurisdiction leads to legal uncertainty. The parties to the proceedings have to know in advance whether their claim is going to be adjudicated as small claim or pursuant to the provisions governing regular proceedings. Furthermore, the wrong choice of procedural rules made by the first instance court is still not properly sanctioned by the provisions of Civil Procedure Code.*

Key words: *small claims, litigation procedure, scope of application, problems.*

Датум пријема рада: 28.09.2015.